

Martha Heesen

Bajaar

Amsterdam · Antwerpen
Em. Querido's Uitgeverij BV

2011

Dit is ons leven niet. Dit is niet eens ons huis.

Altijd als ik wakker word ben ik weer daar, is het weer toen – is het nóg toen moet ik zeker zeggen. Tien tellen mag ik er blijven, tien tellen en niet langer, dan moet ik terug naar deze kale kamer hier met de kleine dakramen en de ijzeren stapelbedden en de kartonnen koffers.

Vanochtend was ik in drie tellen al terug, want er was iets. Dat wist ik; ik weet het namelijk altijd als er iets is.

Het was nog donker. Ik ging rechtop zitten om zusjes te tellen. Dat moet hier tamelijk vaak omdat er een paar bij zijn bij die 's nachts rondspoken. Het was in orde. In het bed boven me kon ik niet kijken, maar daar hangt altijd wel een arm of een been uit als het goed is. Of een hoofd. Ik stak mijn eigen hoofd buitenboord en tuurde omhoog. 'Ben je wakker?'

'Bijna. Jij?'

'Ja. Allang. En er ís iets...'

'Zeg je altijd.'

'Echt waar.'

'Wat dan?'

'Merk je wel.'

'Och, je kletst maar wat. Wat is het donker, hè, en ik heb zo'n honger.'

'Ja. Ik ook. Ik weet wat...'

We fluisterden op ons allerzachtst, Lien en ik, maar in alle

bedden begonnen nu zusjes te zuchten dat ze óók pannenkoeken wilden, ook stiekem, en wat er dan was, of er soms iemand jarig was, en wie dan.

‘Niemand!’

‘Maar er *is* wel iets, Julia!’

Ik knikte. Er was iets. Er was iets niet, beter gezegd, maar dat moesten de zusjes nog ontdekken.

In dit huis maakt alles geluid, vooral in het donker. De deuren gaan eigenlijk liever niet open en alle veertien trap-treden kraken dat ze ons niet willen, ook niet als we onze adem inhouden, ook niet als Lien en ik de zware tweeling dragen tot we eindelijk in de keuken aangekomen zijn. En daar maakt de gebarsten zwarte spikkeltjesvloer geluid onder onze blote voeten, vooral onder de mijne.

Ik was de enige die de keukendeur opnieuw hoorde opengaan. Met de beslagkom in mijn hand draaide ik me om en zag een paar koolzwarte ogen naar binnen gluren. Wij staarden elkaar aan, Momo en ik. Ik sloeg mijn ogen niet neer. Zij schudde lang van nee en ik knikte nog langer van ja, totdat zij de deur weer dichttrok.

‘Goed zo,’ zei ik zachtjes, ‘gaat u maar weer terug naar bed. Grootmoeders moeten flink slapen.’

We bakten pannenkoeken en we aten en aten en we vergaten dat er iets was. Toen viste Nienke de twee gevallen pannenkoeken van de vloer en drapeerde ze als vaatdoekjes over haar blote arm. ‘Ik weet iemand die deze lust!’

‘Die iemand weten wij ook!’ zeiden wij, en we gingen achter Nienke aan de bijkeuken door, de achterdeur uit naar buiten.

We zagen het meteen, want het was nu licht. We zagen het, maar we zeiden het niet hardop, want als je iets niet hardop zegt, dan is het misschien ook niet zo. Zwijgend hielden we door het hoge natte gras, maar het was wél zo: de

staldeuren stonden wijd open, en de stal was leeg.

‘Staan blijven jullie!’ Ik hurkte neer en zocht naar sporen. Niets. Geen grote voetafdrukken, geen kleine voetafdrukken. Geen afdrukken van paardenhoeven ook, niet de stal in, en niet de stal uit.

Ik keerde me om naar de zusjes, die daar met open mond stonden te kijken, Nienke met een stijf vooruitgestoken armpje waar de pannenkoeken nu vanaf gleden.

‘Spoorloos,’ kondigde ik aan.

‘Het heeft anders net geregend, hoor,’ zei Lien. ‘De sporen zijn uitgewist.’

‘Hoogstwaarschijnlijk,’ begon ik, maar opeens bukte de tweeling zich en raapte een handvol veren op uit het gras, grote, wit en bruin gespikkelde veren. Wij staarden elkaar aan, de zusjes en ik. Toen boog ik me diep over de veren.

‘Hoogstwaarschijnlijk,’ zei ik, ‘hoogstwaarschijnlijk is Bajaar dus op eigen houtje... heeft Bajaar zonder ons... terwijl we het hem nog zo verboden hebben, heeft Bajaar toch zijn vleugels...’ Ik wees naar de lucht.

De zusjes begonnen plechtig en bedroefd te knikken, en toen Momo het erf op kwam om ons binnen te halen stonden we nog altijd de hemel in te turen, de handen boven onze ogen.

‘Jullie vragen om reumatiek!’ mopperde Momo, terwijl ze ons het huis in joeg.

‘Wat is dat nu weer?’

‘Een ziekte die je krijgt van blote voeten in nat gras.’

‘Wij krijgen dat heus niet, wij krijgen nooit wat we vragen.’

Annie was buiten Momo’s bereik en dus gaf ik haar de mep die ze verdiende.

In de keuken werden we op de houten bank geduwd.

‘Momo...’ begonnen wij.

Ze pakte de oudste, de ruwste handdoek, die gele met de verbleekte rozen, en hurkte voor ons neer.

‘Momo?’

Ze knipte met haar vingers. Wij staken onze benen uit en zij roste onze voeten tot ze weer levend werden. Ze begon bij de kleintjes, want die kermden het hardst. Vanwege de kou, dacht zij.

‘Momo,’ zeiden wij, en de zusjes probeerden hun snikken in te houden.

‘Wassen! Aankleden!’

‘Maar er is iets, Momo.’

‘Ja ja ja!’ zei Momo. ‘Stal uitmesten vanmiddag! Heb je nu mooi de gelegenheid voor.’

De dag trok zich nergens iets van aan en begon net als altijd. Wassen en aankleden, taallessen maken en geschiedenis leren en sommen uitrekenen, op oud pakpapier kleurplaten tekenen voor de kleintjes, de kippen en de ganzen voeren, appels rapen en hout sprokkelen. Een dag als alle andere dagen. En net als alle andere dagen was onze Momo in haar zwarte fladderjurk met bloemen overal tegelijk.

Buiten snoven we diep. De zusjes tuurden omhoog en met ogen en handen volgden ze iets groots en diks dat met een breed uitwaaierende witblonde staart over ons huis vloog en in het verre weiland achter de bosjes landde.

‘Julia! We ruiken paard!’

‘Dat is de stal.’

‘Dat is Bajaan. Hij loopt te grazen in het verre weiland achter de bosjes!’

‘Welnee.’

‘Als we onze oren spitsen horen we hem briesen.’

‘Dat is het gesnotter van de tweeling.’

‘Hij is vanochtend alleen maar een eindje om gegaan, en nu is hij teruggekomen.’

‘We gaan op onderzoek uit,’ zei ik ten slotte, maar Momo kwam de achterdeur uit en zette een grote teil met natte was en een mand vol knijpers aan mijn voeten.

Aan het eind van de middag stuurde Momo de zusjes met een mes de moestuin in om groente voor het avondeten. De zusjes knikten braaf, maar ik zag dat ze hun hielen lichtten zodra Momo zich had omgedraaid. Je hoeft niet te vragen wat ze gingen doen.

Momo en ik stapten de stal binnen. Ik kwam uit de zon en zag niets anders dan donker, maar ik wist dat de stal nog altijd leeg was. Een paard hoef je echt niet te zien om te weten dat het er is.

‘Aan de slag,’ zei Momo. ‘Julia, haal de kruiwagen.’ Ze smeed de staldeuren wijd open, alsof ze enorm plezier had in die leegte.

‘Momo,’ vroeg ik voorzichtig, ‘Momo, waar kan hij gebleven zijn?’

Ze haalde haar schouders op.

‘Paardendieven?’ probeerde ik.

‘Paardendieven? Welnee! Daar had hij korte metten mee gemaakt’, en Momo wees op de stalvloer, alsof ze daar in gedachten de bloedig vertrapelde dieven zag liggen.

‘Hoe is hij er dan uit gekomen?’

‘Van dat beest kun je alles verwachten.’ Momo pakte de mestvork.

‘Hebt u niets gehoord vannacht?’ vroeg ik.

Zwijgend kwakte Momo een grote lading stro en mest in mijn kruiwagen.

Toen ik voor de derde keer de kruiwagen naar buiten reed om hem op de mesthoop te gaan legen stonden de zusjes op een rij bij de staldeuren. Ik hoefde niet eens naar ze te kijken om te weten dat ze alle vijf met grote droevige ogen van nee stonden te schudden.

‘Moeten we hem niet gaan zoeken?’ vroeg ik aan Momo toen ik de stal weer binnenliep.

‘Dat heeft geen zin, dat weet je van de vorige keren.’

‘Hoe krijgen we hem dan terug?’

‘Van dat ellendige beest kun je alles verwachten,’ zei Momo onverstoort. ‘Voor je het weet staat hij weer voor je neus.’ Ze duwde de bezem in mijn handen, ging naar buiten en dreef de zusjes voor zich uit. Om de hoek van het huis hoorde ik haar nog mopperen.

Toen ze weg was trok ik de deuren halfdicht en begon ik een dikke laag vers stro op de vloer uit te spreiden. In Bajaars voederbak, met de afgekloven rand, legde ik een armvol hooi. ‘Straks haal ik nog wat appels voor je,’ zei ik tegen het donker.

Geen woord mochten we zeggen over Bajaan. Geen traan wilde Momo van ons zien en geen snikje wilde ze horen, zelfs niet van de tweeling.

‘Dat beest,’ zei Momo, ‘daar kun je immers alles van verwachten.’

Terwijl ze het eten opschepte zat ik onze grootmoeder te bekijken. Maakte zij zich dan geen zorgen? Haar gezicht was net als anders. Momo’s zwarte ogen staan altijd hard en fel, maar haar mond glimlacht, met steeds dezelfde strakke glimlach. Wij mogen ook nooit chagrijnig kijken van haar. ‘Vort, de gang op,’ zegt ze dan, ‘ga je gezicht omruilen!’ Zij heeft haar gezicht voorgoed omgeruild. Verdriet hoort vanbinnen, zegt ze, niet vanbuiten.

We aten. Wij konden alleen maar over Bajaan praten en dat mocht niet, dus niemand zei iets. Momo glimlachte haar glimlach.

‘Liedje zingen alstublieft, Momo,’ fluisterde de tweeling, die het niet langer uithield.

‘Straks, bij ‘t slapengaan.’

‘Nu? Nu, alstublieft, Momo?’

‘Ja Momo,’ riepen wij, ‘alstublieft, alstublieft dat liedje van de toren.’

‘Nee, nee, dat van het vuur, Momo, van het vuur, van het vuur!’

‘Nee, nee, van de schepen, van de schepen!’

‘Nee, van de vogels...’

‘Van de liefde...’

‘Stil jullie allemaal!’ riep Momo. Ze deed haar ogen dicht, ze deed haar ogen open, vouwde haar handen in haar schoot en begon te zingen.

In het begin is Momo’s stem beverig en haar mond ook, zodat wij altijd bang zijn dat ze zal ophouden om nooit meer verder te kunnen. Maar dan zingt ze door, steeds helderder. Ze zingt in haar eigen taal, die wij niet verstaan en die we toch begrijpen.

Wij zuchtten diep, schoven de leeggeeten borden opzij en legden het hoofd op de armen om Bazaar te vergeten. We zagen het meisje uit Momo’s lied met wapperende rokken en wapperende haren door het veld rennen, en haar pijl en boog richten op een buizerd die hoog boven haar hoofd rondcirkelde.

Even tilde ik mijn hoofd op. Momo’s ogen glansden en de zusjes glimlachten.